

14786

D. V.

COMMEN- TATIO

ad

CAPITIS XI. DANIELITICI
COMMA XXXVI. & sequentia,

Qua M

*Indultu Veneranda Facultatis
THEOLOGICÆ*

P.P.

JOHANNES TOBIAS MAJOR
S.S. Theol. Licentiatus.

adstite

M. DAVIDE LIPACHIO, Vratis-
laviensi Silesio.

Ventilabitur publicè A. D. xv. NOVEMBR.
in Auditorio Majori Theologico.

Exeg.

B.
138,37m

J E N Æ

cIc Ic c XLIII.

E calcographio BLASI LOBENSTEIN.

Venerandæ Facultati Theologicæ Inclutæ
WITTEBERGENSIS

Viris maximè Reverendis, Amplissimis arg, Excellentissimis

DNO. JACOBO MARTINI, Seniori, arcis Templi
Præposito, &c.

DNO. PAULO RÖBERO, Pastori ac Electoratus Sa-
xon. Superattendanti, &c.

DNO. WILHELMO LYSERO, hodie Decano, & alu-
mnorum Elect. Ephoro, &c.

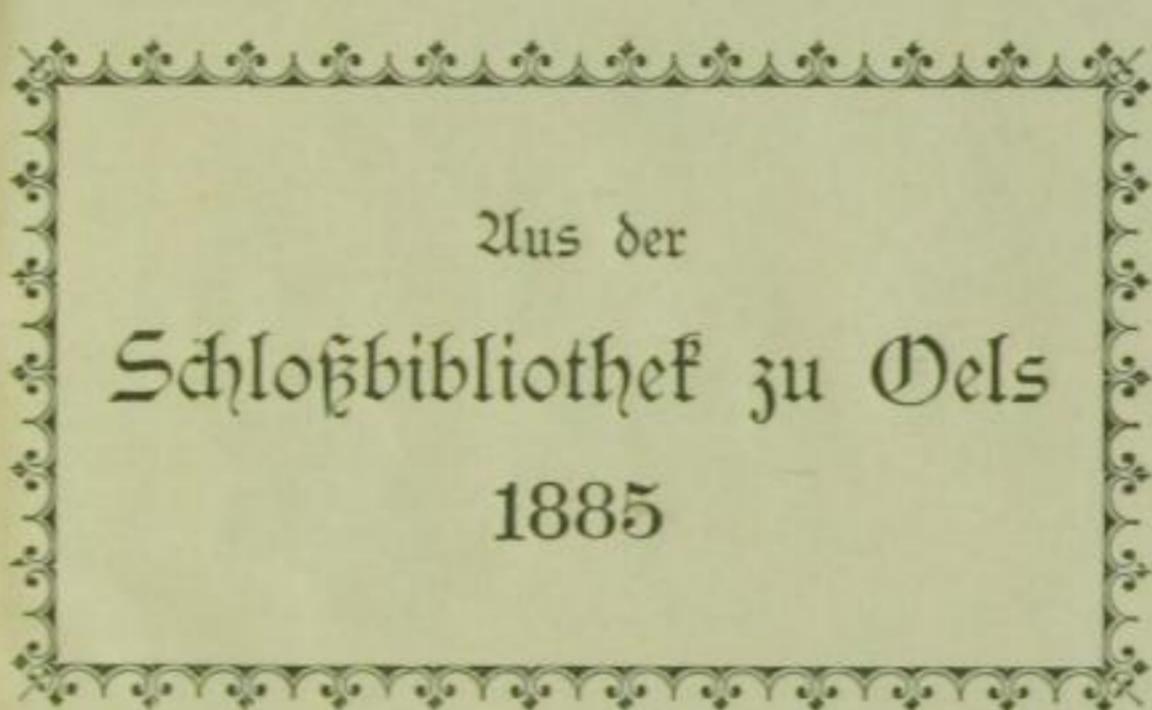
DNO. JOHANNI HÜLSEMANO, Eorundem In-
spectori &c.

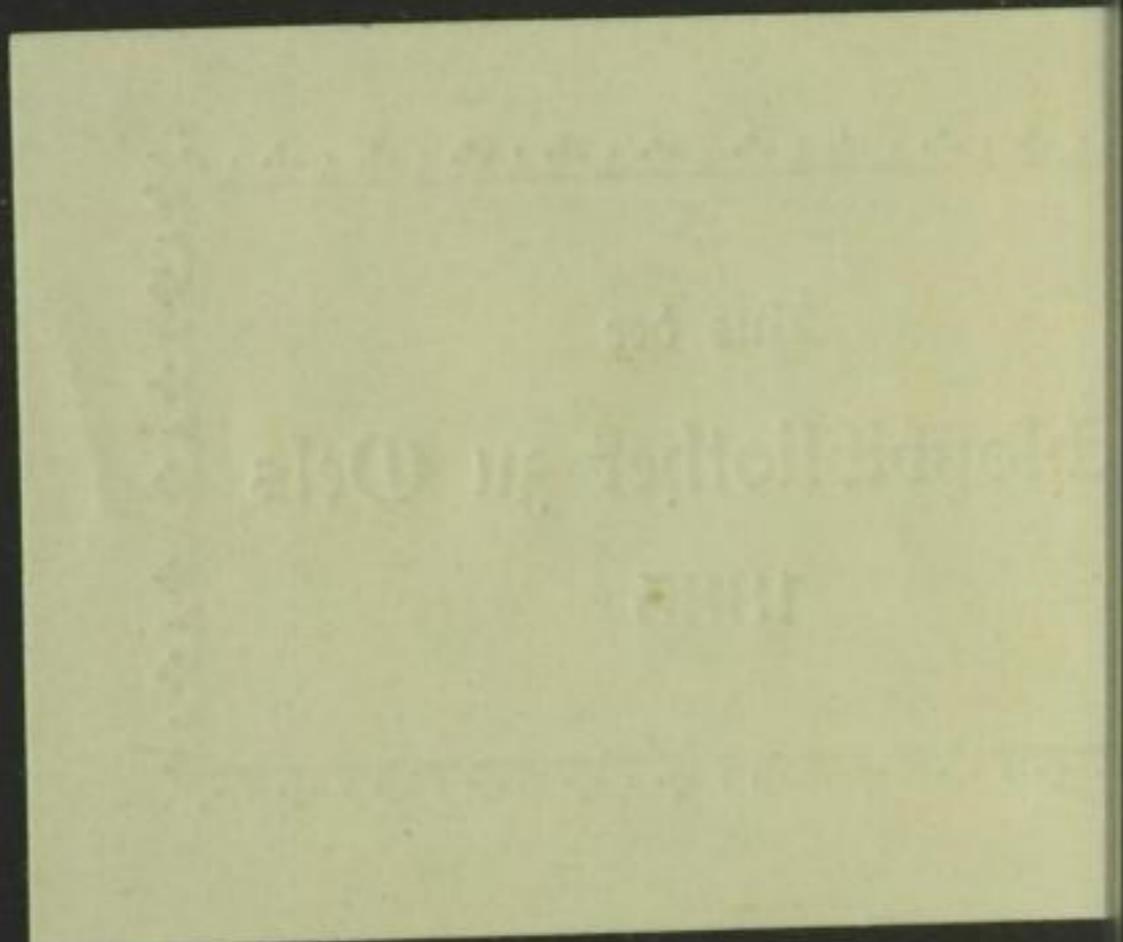
*Doctoribus Theologis incomparabilibus, Professo-
ribus publicis undiquaq; celeberrimis, ac de Ecclesia Orthodo-
xa benemeritissimis, DNIS Præceptoribus ac Promotoribus Opt. Max.
Observantiam Filialem, !*

Debebam Vobis, Præceptores! grati animi redhōstīmētū & cultus ob-
sequiosū Monumētū. Ultrumq; publicè extare volui, futurū saltem,
si non æternū. Exercitiū nempe Theologicū, Vestris natū auspiciis. Post-
eaquā etenim, tenore statutorū Inclutæ Facultatis Vestrae, lectio mihi in-
auguralis in celeberrima & γνωσίως Lutherana Universitate, WITTEBERGA,
pronuper esset instituenda; placuit Vobis pericopen hanc Danieliticam,
sat nodosam, mihi enodandā proponere. Accepi leges, Eāq; horis circi-
ter septē רעת רנויות פיר explicui. sed ut sit, δέ περι φεγυτίδες πολλά-
κισσόφωτεραι. Manū itaq; Cōmentationi nostræ horis subsecūdariis denuō
admovi, ea quæ paulò cōcisius dicta videbantur, latius diduxi, obscuriu-
scula dilucidius exposui, nonnūquā unā eademq; fidelia plures in alba-
vi parietes. Hanc meā qualem cunq; opellā, nunc recentatā, summa animi
devotione Vestrae submitto centuræ. quam si sustinebit, erit de quo mihi
gratuler. Agite verò Viri & Patroni summi! has agri ολιγοναλάρις spicas,
præmetii vicem accipite à Cliente Vestro, quē Eruditione toti Orbi Chri-
stiano admiranda & Comitate plusquam delenificā dudu Vobis obera-
stis, usquedū integrā aliquando messem, DEO VOLENTE! in solidū Vobis
teferā acceptā. Ita Vos sospitet Omnipotentia ac Bono Ecclesiæ ineffabi-
li diu jubeat superstare, nec nisi seros post annos Cœlitibus annumerari.

Vester mancipiō totus

L. Johan-Tobias Major.

expulsi in *Ægyptum* se diffuderunt, sed illam non subegerunt.
 Adeò ut hæc potius inter rumores referrem, quæis de v. 44. qui
Turcam plus vice simplici contubarunt. Porro *Terra sancta*
Grafero est *Ecclesia Catholica* visibilis, quam *Antichr. M.* brachio
 invasit spirituali. *Edom* & *Moab* sunt filii ejus particulares, re-
 præsentativæ Ecclesiarum *Gratæ* & *Æthiopicæ*. quippe quæ eari-
 dem nobiscum tueantur causam & religionis & libertatis. pri-
 mitie Ammonitarum est ipsi cætus Electorum. Sed dubiâ nititur
 hypothesi, ac si gentes modò laudatæ pars essent terræ decoris,
 membra ac tribus. cum non magis esse legantur, quam *Ægy-
 ptus*. Si tamen à litera recedere cogeremur, *B. Lutheri* & *Theo- b. I.
 dorei* sententia longè foret præferenda, quibus *Edomitæ Marty-
 res*, qui virtute sanguinis Christi quasi purparati, *Moabitæ fideles*
 inter electum Dei populum adscripti, sicuti *Ammonitæ infantes*
 à Baptismo recens demortui dicuntur. Hinc terra *Ægyptiaca*
 secundum *Graferum*, adumbrat totum genus barbararum Natio- Ex. 8. p. 380
 num & Terræ decoræ opponitur, eð quod *Ægypti*, *Libyes* & *Cu-
 schitæ* à *Chamo* descendant, *Edom*, *Moab* & *Ammon* ab *Abraham*. Proinde *Libyes*, ex ipsius mente, sunt *Indi Occidentales*, Americi; *Cuschitæ* verò *Indi Orientales*, quasi *Æthiopidæ*, qui ultra sinum Persicum Orientem accolunt. *Manus* ipsi sunt *Argo-
 nautæ Hispani*, dextrum *Papatus* brachium; hodie dolo an virtute *Gallorum* benè debilitatum. qui penitissimos terræ thesauros excusserunt, ac aureū vellus *Indiarum* sunt expiscati. quod tamen hac terū facie cum *Belgis* & *Lusitanis* dividere coguntur.

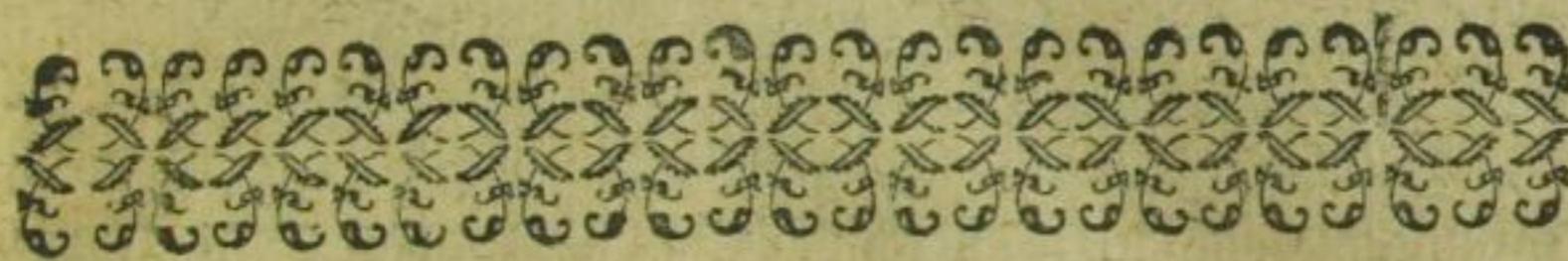
§. 40. Hæc si firmo starent talo, quæ impræsentiarum sigillatim expendere nostri non est instituti, facile subscribe- remus iis, quæ subnectit *Graferus*: perterritum fuisse Anti-Chri- stum *M. Ecclesiasticum* ab *Oriu*, quando *Otmannida A. 481. Italiæ* & *Calabriam* invaserunt, ubi capta *Rhodus* insula, loca alia. id Exerc. 9.
 quod *Sixto IV.* & *Romanensibus* insigne infortunium minita- batur. non inferebat tamen. A Septentrione, sed non solo, terre- factum fatemur clangore tubarum *Evangelij*, quarum sonus in universum Orbem exivit ac percrebuit, quibus utrumq; crus & Monarchia seculari & spirituali P.R. concussum fuit. His rumori- bus percussus, non destitit tamen vi externâ partim, partim frau-

v. Brisson
de regno
Persar. l. i.
p. 125.
Exerc. 10.

fraudibus iracundiam suā evomere. q̄ acta Galliae, Anglie, Belgij
loquuntur, dum una manu gladium ancipitem gestat, alterā
fulmina ejaculat excommunicationis. hodie nimium quantum,
bruta. Ordinem Jesuitarum sedis Papalis, Regis Midæ, auriculas,
nafsum, oculos, agnoscimus. planè ut olim apud Persas. Hoc
verò contortum videtur, quod אָפְרִנּוֹ reddit: devotiorū seu
Cleris sui, eò quod אַפְרֵן quandoq; de cultu usurpetur sacro, etiā
idololatrico. quod apud R. Saadian Gaon legerat. hæc tentoria
plantata fuisse putat, quando conciliabulum Tridentinum & ejus
furfutis alia coacta fuere לְחַשְׁמִיד וּלְחַתְּרִיב ad perdendum
& anathematizandum quod restat fidelium. Addit, Tridentum
sitam esse לְהַר צָפִי ad montem sanctum, ad latus Meridionale Or-
bis Christiani. sed quia Urbecula illa inter prærupta montium
juga sita est, Maria ipsi sunt populi, gentes & lingvæ, Trentum ei
dicitur Germaniæ & Italiae limites ponere. quæ nollem ei exci-
disse, ut & alia, quæ ocularis Iustratio oppidò confutat & ridet
Geographi. Satius omnino foret, B. Lutheri sententiā amplecti,
qui Romam intelligit, quæ inter mare Mediterraneum & Adria-
ticum sita est. Sicut ex veteribus quidam Hierosolymam intelle-
xere, quæ inter idē mare mediterraneum & lacum Asphaltidem
locatur. Sit verò ita. immineat forsitan terminus fastui illi me-
retocio fatalis. Non ibimus exequias, sed plaudemus. Atque
hæc salvō melius divinantium judiciō super pericope hac Pro-
phetica sat profunda dicta sunto. quæ cum tot exercuerit inge-
nia, vitio neminem mihi vorsurum confido, si post aliorum
messem ad stipulam aliquod reliquerim spicilegium. Nobis
hic terminus esto.

DEO GRATIAS.

Lector benivolus παρεγέμματα interpellendum nobis
visa haut gravatè emendabit. §. 2. l. 22. leg. incircumcis, i.e. pa-
ganis גּוֹיִם. §. 3. lin. 8. XLV. §. 9. l. 17. עֲפָר. §. 18. l. 7. §. 24
l. 5. jungantur omissa: nempe spirituali, Ecclesia Christiana. Sunt
alij, qui Regi, quō de Prophetæ sermo est, accōmodant. §. 25. l. 2. VII.
וְהַנִּיחוּ לְעֵזֶן הַנְּקָרָא l. 29. addenda post sequentia: כְּנוֹן אֶבֶן
abrogarunt verò superstitionem, quæ nomine Idoli venit &c.
§. 28. l. 24. אֲשֶׁר. Reliqua, quæ visum nostrum subterfuge-
runt, Lector cordatus ultrò animadvertis.

D. V.

COMMENTATIO

Ad Capitis XI. Danielitici comma XXXVI.

usq; ad finem.

Ivinè Irenæus , Episcopus olim
Lugdunensis: Omnes, dixit, Prophetias , pri-
usquam habeant effectum, & enigmata esse & am-
biguitates hominibus: cum autem venerit tem-
pus & evenerit, quod prophetatum est, tunc eas
certam habere & liquidam expositionem. Nam
uti passim Interpretes in vaticiniis expli-
candis ὅς πασῶν invicem dissident: ita hīc vel maximē.
In eo convenient, actum fuisse hactenus de Imperiis Persico &
Macedonico, usque ad comma XXXVI. Sed an Daniel histo-
riam Antiochi Epiphanis superius v. XXI. cœptam pertexat, vel
antedictorum αὐτοῖς θαλασσῶν instituat : an verò ad aliud
SUBJECTUM TRACTATIONIS digrediatur, est in contro-
versiam. Prior sententia arrisit Porphyrio, apud D. Hierony. T. 4. Operū
mum. quam præter alios operosè defendit Franciscus Junius ,
eamque tuentur Hugo Broughonus, Constantinus l' Empereur ab tu ssæ p. 117.
Opwijk , Robertus Rollocus , & aliquam plurimi Commenta- seqq.
torum.

§. 2. Alii verò nomine REGIS Imperium Romanum in-
telligunt. R. Selomo Jarchi: חַמְלָק מֶלֶכְתֵּן אֲרוֹם Rex Suspicioni-
ille, regnum Edom. Et quidem Gabriel de Barletti, auctor, ut vi-
detur, ἀπόλοιμας ut & Johannes Coccejus contendunt, Ro- Monarchijs
manum Imperium à Propheta depingi sub utrāq; facie , tam pri- & de Anti-
stina, quam moderna. quatenus & veteri suberat idolatriæ §. 5.
& nunc mutatæ subjacet Religioni. Joan Calvinus sub Consuli- Brevi repe-
bus tantum. Judæi sub Imperatoribus. nominatim Tito Vespasia- tit, ll de An-
ti-Christo
A no p. 74.

no פָּלוֹ גָּוִרְיוֹנִידֵס, plerique sub Constantino Magno, Don Joseph Fachades & R. Aben Esra, cuius haec est fabula ac palpabile mendacium. מלך גָּדוֹלָה קְוִינְסְטַנְטִינְשְׁהִירָה מֶלֶךְ גָּדוֹלָה.

ערְלָה בְּבָלָה וּפְרָסָה וּמְצָרִים וְאַפְּרִיקָה וּרְוּמְנִיאָה
וּרְוּמִי וּמְעָרָב הָוָה שְׁבָנָרָה קְוִיסְטַנְטִינָה כְּדָמוֹת
רוּמָה וּנוּקָרָה עִירָה שְׁמָוּ בְּעָתָה שְׁהָאָמִין כְּרוּתָה
הַחֲבָרִים לֵיהֶה הַיּוֹ בְּכָלְהָ הַעוֹלָם אֲנָשִׁים מִ
מְאַמְּנִים בּוּ רָקָ שְׁלָשׁ מְאוֹתָה עֲשָׂרִים נֶם הַעֲרָלִים

Rex hic Cōstantinus est, qui fuit Imperator magnus, Babyloniæ, Persiæ, Ægypti, Africæ, Romaniae ac Romanorū, nec non aliorū populorum. is qui edificavit Constantinopolin ad similitudinem Romæ, sibi cognominem. Illo tempore non erant in universo orbe, qui ad stipularentur sanctis (Niceni) Conciliū, tam è Christianis, quam circumcisis preter CCCXX. in urbe ista coactos. Illis accensen-

Explicat. & dus est Thomas Brighthmannus, qui hoc quicquid est prophetiæ, Scholiis ad Reipublicæ Iudeorum accommodat, à Romano Imperio v. b. 1.

XXXVI. Samcenis & Turcav. XL. premendæ quidem, sed non opprimendæ, quin tandem ad Christianam fidem converten- dæ. v. XLIV.

§. 3. Alii denique Antiochi antitypum, ANTICHRISTUM MAGNUM ECCLESIASTICUM heic agnoscunt. quæ est sententia D. Hieronymi, Theodorei, B. Lutheri & omniū Orthodoxorum. nec non è Calvinianis, Cunradi Graseri & Belgarum in Notis ad Biblia recentata. quibus & nos subscribimus, arbitrantes statum orbis Christiani sub utroq; Antichristo, tam Occidentali seu Ecclesiastico ad v. XL. quam Orientali seu Paganismo ad v. XLIV. depingi. Sanè in prophetiis explicandis consensu non urgemur, ut in dogmatibus. sed paruit semper & patere omnino debet omnibus Dei honorem amantibus liber campus, ita ut qui minimam vim verbis facit, qui confusa distingvit, qui historias apertas vaticiniis quam commodissime aptat, plus semper apud

Appēd. Cōmentat. ll. de Anti-christ. p. 8. 56. Commen- tat. p. 10. 12

equos judices gratiæ referat, uti non male loquitur Vir sui nominis Hugo Grotius. In eo verò principium petit, dum, quæ in Daniele ad Anti-Christum relata sunt ab antiquis, eò non pertinere, sed ad unum Antiochum, ac frustra esse, qui in Daniele Papam quiescierint, dictatoriè adserit.

§. 4.

Historia
Anti-Chri-
sti M. Exer-
cit. II. p. 134

§.4. Ad conciliandas itaque tot *Auctorum* dividias,
 suppono I. *Imperium Romanum* hodieque in mundo esse, non
 quidem ratione partium integrantium, sed essentialium. ad-
 coque summè diminutum esse, non tamen planè extinctum
 aut abolitum. quæ sibi somnia fingunt è *Calvinianis Huge-*
notæ in Galliis, *Scoti* & *Angli* in universum, è *Pontificiis Germano-*
norum, *Gallorum*, *Hispanorum* aliqui, è *Nostris Politicorum*,
 non pauci: cum tamen plerique fateantur, *Papam Romanum* v. *Respubli-*
 non *Urbem* modò, sed & ditiones aliquam multas, *Imperio* ca *Romanæ*
Occidentali olim subjectas, jure usurpatō, quin, ut alii volunt, *Scrivenii* p.
 titulo præscriptionis, possidere. Sed & *Rex Germanorum* multa ^{546.}
 tenet *Italiae* nomine Imperatoriō, quod testantur homagia du- *Romano-*
 cum *Mediolanensis*, *Montisferatensis*, *Mantuani*, *Principis Massæ*. *Lampadii*,
 qui cives audiunt Imperii. Immò illa omnia hodiéque obti- ^{p. 330.}
 net, quæcunque *Romanis* olim subjacerunt, nec jure belli, de- *V. Grotius*
 relicti occupatione, donatione, pactionibus aliisve amittendi ^{de jure bel-}
 titulis, aut de facto pridem aliis cesserunt. ^{li ac pacis} ^{1.2. c 9. §. II}

§.5. Taceo *Electores*, ceterosque *Status Imperii*, qui te- *Append.*
 stantur superare adhuc dum præter nomen ac nudum *Impe-* *Comment.*
rii titulum, rem ipsam, quo ad formam essentialēm, *Monarchiæ* p. 129. seq.
 sacræ constitutivam. nempe prærogativam hodiè in universa
Christianitate. cum *totius Orbis dominium* Imperatores *Roma-*
ni nunquam sibi vindicarint. quicquid etiam palponibus vi-
 deatur. quos in ordinem redegerunt *Viri CLmi Grotius*, *Lam-* ^{G. I. c. c. 22.}
padius, *Conringius*. qui adeundi. De formis accidentalibus fa- ^{§. 13 L. part.}
 ciles sumus, sèpiculè illas, aliquando quot seculis, variaſſe, ^{3. c 9. C. de}
 quin & interruptum fuille Imperium sub *Augustulo* concedi- *Imp. Rom.*
 mus. Hinc ab *Imperatore Turcorum Orientali* *Occidentalis sum-*
mum caput Orbis Christiani salutatur. quod pactiones toties
 initæ, quæ *Testamenti* nomine illis veniunt, abundè loquun-
 tur. Memini equidem me legere apud *Johannem de Serres*
 superbū titulum, *Heinrico IV. Galliarum Regi à Sultano tra-* ^{au deuxie-}
 missum, cui audit le plus glorieux, *Magnanime & grand seigneur* lme volu-
 de la croyance de Jesus Christ, eslevé entre les Princes de la Nation me de l'hi-
 du Messie. Terminateur des differens, qui surviennent entre les peu- ^{stoire de}
 ples Chrestiens, Seigneur de grandeur, Majesté & richesses & claire- ^{France}
 page 1072

guide des plus grands, Empereur de France. Verum ad illud en-
comiorum culmen non adscendit, quibus mactari solet Rex
Germanorum. nempe infideles Iesu Nazareni inter Christianos Prin-
cipes Christianorum Summus.

§. 6. Suppono II. Distingvendum esse inter *Materiale*
*Anti-Christianismi ac ejusdem *Formale*.* Facile largimur, *Impe-*
*rium Romanum se habere instar subjecti, in quod *Politia Anti-**

Christianæ ceu *forma* pridem est introducta. tantum abest ut
credamus, *Anti-Christum non venturum, nisi prius eversum peni-*
tus ac pessundatum fuerit J. R. qui est ονκυσθος omnium Pa-
imperio picolarum, duce Petro de Andlo. Neque verò quicquam nobis
Rō. c. 20. ib. metuimus à crimen læsæ Majestatis Imperatoriæ aut violatæ
Marq. Freh. pacis Religionis, *Papam Romanensem ex communi Protestantium*
v. *Haupt* sententia *AntiChristum* salutando. ut miremur H. Grotium in
vertheidi. hæc verba erumpere: *Confessio Augustana, princeps omnium in-*
gung Theo ter Protestantes, de Traditionibus agens, ait, *Pontificiæ fore cle-*
log. Saxon. *G. append. mentiæ eas mitigare.* Itane locutus fuisse Philippus Melanchthon
Cōment. p. & ex ejus consilio Elector & Principes multi & civitates, si sensis-
39. p. 44 ab- sent, *Papam esse Antichristum?* quæ cum à Jesuitis sit mutuatus,
usu ult. H. Innocēt. quibus capulo jam proximus passim communicat, adeo ut
Lutheran. tandem -- -- fermentum, & quæ semel intus
p. II. c. 3. innata est, rupto jecore exierit caprificus,
seqq. Eum ad B. Nicolaum Hunnium & D. D. Danhauerum bonâ ipsius
D. Avn. pace remittimus, ut & ad Samuelem Maresium, qui Philippum,
25. 1500. cujus verba ex Epistola ad Bellajum ad testimonium citat Gro-
Φia sect. tius, Orthodoxis hīc non absentire demonstravit.
III. a. 2. §. 7. His ita suppositis in *fundamenta Expositionis no-*
M. Antichr. stræ inquirendum. quæ *Antiochum* penitus excludant. quorū
Revelato 1. potissimum nobis suppeditat CAP. XII. i. ubi Angelus, arca-
1. c. 23. norum divinorum interpres, argumentum, quod capite præ-
cedente auspiciatus fuerat, persequitur ac eundem illi termi-
num figit, quem Orbi Universo. excidium nempè finale &
πανολεθρια, quam *Universalis & miraculosa mortuorum resur-*
Smalzius rectio מופת ההיררכיה, ut Jachius loquitur, imme-
cōtr. Franz. diatè excipit v. 2. 3. Verum illud subruere conantur Sociniani &
p. 414. B. h. l. p. 36. Thomas Brightmannus, qui per mortuorum Resurrectionem par-
ti-

ticularem liberationem & plenam Synagogæ Judaicæ è pulvere ca- seq. ad Apo-
lamitatum restitutionem nec non ad Fidem in Christum vocatio- cal. c. 20.
nem intelligunt. abusi, Es. XXVI. 19. Ezech. XXXVII. 12. Rom. XI v. II. p. 666.
15. Hi quasi ex Orco revocant Porphyrii delirium. cuius hoc apud Hie-
fertur interpretamentum: Tunc hi, qui quasi in terra pulvere ron. T. 4.
dormiebant & operti erant malorum pondere & quasi sepulcris mi p. 526.
seriarum reconditi ad insperatam victoriam de terra pulvere resur-
rexerunt, & de humo elevaverunt caput. Nisi quod Brigthman-
nus illud supergressus dilutam hanc subdit ὁ Θεός οὐτοί: Illi,
quorum corda Deus verâ fide imbuerit, evigilabunt adepti dignita-
tem filiorum Dei, quibus impertietur eterna vita, non solum, quia
fruentur eâdem in cœlis, sed etiam quia perpetua felicitas erit in
terris, quæ pura sincerâ fluet ad migrationem usq; in cœlos. At re-
liqui, qui liberationis participes facti in impia cordis cœcitate persi-
stent, surgent quidem, sed ad exitium aeternum, cum nulla post hoc
tempus promissio extet miserendi eorum & vocandi ad fidem, quâ
solâ apprehendenda salus.

§ 8. Brigthmannum laudant Remonstrantes, ut possint Respons. ad
eò facilius Jēsū suam Διαθήκην ac errorem incrustare à specimē ca-
PP. Leidenſibus notatum & explosum, nec non in Manichæis, heter. opin.
teste D. Augustino, Socinianis & Sadducaeis pridem damnatum. p. 78. seqq.
quasi expressa & clara promissio Vitæ Aeternæ, veteri federi anne- Censura in
xa, non fuérit facta Pp. V T. sed typicè TANTUM, eminus, obscurè, Conf. Rem.
quasi per transennam sub generali gratiæ & favoris divini promisso p. 113. Spec.
ac sub figuris temporalium bonorum. uti clarè loquitur Confessio C. & H. O.
Remonstrantium, quorum tibia shic quoque inflat Grotius his 9tr. Fauſtū
conceptis verbis: Moses in Religionis Judaicæ instituzione, sic 1. l. 19. c. 31
diserta Legis pacta respicimus, nihil promisit super hujus vitæ bona, S. de divin.
terram uberem, penum copiosam, victoriam de hostibus longam & Christ. c. 7.
valentem senectam, posteros cum bona spe superstites. nam si quid §: 3. G. de
est ultra, id umbris oblegitur, aut sapienti ac difficiili ratiocinatione Chr. l. 2. p.
colligendum est. quæ causa est, cur multi, qui legem Mosis sequi 39 annot. ad
se profiteretur, ut Sadducae, spem omnem de bonis post hanc vitam eūd. l. p. 139
adipiscendis projicerent. id quod ē Matth. XXII. 23. Act. XXIII. 8 D. de Trib.
& locis Josephi ac Hieronymi, Drusio pridem notatis confir- Sect. Jud.
mat. Sed perperam. cum eadem salvandi ratio, eadem beati- l. 2. c. 12,

A 3 tas,

Disput. de Vera Religione. *tas, quod ad substantiam, Patres sub veteri pacto manserit, quæ nos sub novo. Act. XV. II. quod solidè evicit DD. Lyserus. Dicuntur quidem promissiones renovati federis Χριστοῦ Ebr. IX. 6. quem locum Grotius urget, sed quoad gaudus & numerum. quippe clariores & uberiores veteri. Rectè proin recutientis suis absentit Menasseh ben Joseph ben Israël Pharisæus, ac multis inficiatur, Patriarchas nullam alterius vitæ rationem habuisse, nec alia à Deo bona iis fuisse promissa, quam caduca ac temporalia. quin Abrahamum intuitu vitæ eternæ filium unicum neci devovisse, Isaacum quoque Jacobo benedixisse ac spiritualia bona promississe contendit.*

Brigit. II. cit. I. 2 c. 8. p. 180. nota. *§. 9. Dicitur v. B. argumentis planè γενικοῖς. quorum primipilum videtur רַבִּים MULTOS aliquos tantum ponere, & omnes excludere. neque etenim רַב multum & omne dici Menasses ad convertentiam, sed se habere ut terminos excedentes & excessos. quod etiam Iudeorum est κέρας Φύγετον, ut universalem hominum Resurrectionem, quam non tantum quoad genera Multos, nō singulorum, ex bonis malisvè aliquos, sed etiam quoad singula v. Omnes. generum futuram credimus, infringant. Et πάλιν θεοὶ οὐκ εἰστον est Kimchi ad Rabbinorum dictiorum וְלֹא לְרַשְׁעִים Esa. 26, 19 resurrectio mortuorum erit justorum tantum, non impiorum.*

AntiBarba *quod frustra emollire conatur Sixtinus ab Amama, ac, nisi fallo Bibl. I. 3. lor, ineptè de resuscitatione ad vitam æternam interpretatur. p. 971. seq.* Atenim Multum hic non opponitur Omni, sed absolutè positum est extra oppositionem aut comparationem, adeoque signo universalis adfirmativo, saltem vi materiae, aequipollit Psal. XCVII. i. interprete ipso Salvatore Job. V. 28. ΠΑΝΤΕΣ οἵ τοις μνημείοις: מִישְׁנֵי אָדָם אֶתְּרָא quilibet dormientium,

p. 121. Menasseh. p. 22. *Me- otiente. vel ut Hugo Broughonus: OMNES dormientes. κατ' οὐ φημισμὸν i.e. Mortui. i. Thessal. IV. 13. κεκομημένοι. Syrus*

حَلْمٌ *: unde & sepulcra veterib. dormitoria ac requietoria dicebantur. in term pulveris i.e. pulverulentæ vel in terra ē καὶ στρογγυλή. Nullam proinde oppositionem paucorum viventium ad multos demortuos admittimus, uti propter sequentem distributionem visum est plerisque Interpretum.*

§. 10

§. 10. Porrò urget **מְצֻדָּקִים** esse, qui justificant, seu doctrinā justitiae alios imbuunt, non, qui justificarunt. item **מְשֻׁכְּלִים** esse erudientes, non, qui olim erudierunt. *bujus p.38. ad A-*
aurem muneric, ut & presentium Dd. nullum fore usum in ultima pocal. p.667
resurrectione. quippe ubi omnis prophetia cessabit. Verum enim-
verò solemne est apud Ebreos, participia nominascere. ita ut
h.l. **מְשֻׁכְּלִים** & **מְצֻדָּקִים** idem sint quod Dd. juris di-
vini. vel **שָׁעַקְיָה בְּתֹרֶךְ וּבְמַצּוֹת** Legista, interprete R. Jar-
chi. neutrum autem necessariò in statu accipiendum est, sed
cum ampliatione: qui hic justitiae semitam alios docuerunt,
aliquando stellarum splendore radiabunt. Nec hujus est, quod
subdit: in ultima Resurrectione singuli justi fulgebunt, sicut Sol in
regno Dei Patris Matth. XIII. 43. at in hac quorum merces est præ-
cipua, splendorem stellarum non superabunt. quasi Sol non emi-
beat stellas inter minores. aut v. nō dentur gradus gloriæ acci-
dentes i. Cor. XV. 41. Denique objicit, Angelum hunc, futuro-
rum præfigum, diem hujus resurrectionis scivisse. Ergò non ulti-
ma. argumento Marci XIII. 32. Sed enim finem temporis præ-
dixisse lego, momentum temporis prædixisse non lego. Ut ta-
ceam, ex hypothesi quorundam interpretum, Angelum hunc
Dei fuisse filium, adeoque omniscientem.

§. 11. Nec obstat, quod is ipius in diebus carnis dica-
tur ignorasse diem judiciorū. id enim nihil facit ad præsentem An-
dromachen. quandoquidem λόγω etiam ἐνστρεψη nescientiam
absolutè adscribere ἀτοπον, sive theoreticam sive practicam. Igno-
ravit itaque diem decretorum I. Ratione Personæ. Et quidem
non secundum divinam naturam. πῶς γάρ οὐδὲ τίς οὐδὲ πατέρος
λόγος αἴγνοισθε τοὺς ἔκεινος βολαῖς; εἰ πάντα δὲ πατέρος αὗτα δέ, καὶ
ἡ γνῶσις οὐδὲ πατέρος πάντως αὗτα δέ, οὐδὲ πνεῦματος. Ecqua-
modo n. Patris sermo ignorabit ipius cōsilia? si omnia, quae sunt Pa-
tris ipius sunt, etiā cognitio, quae est Patris, ipius est & Spiritus S.,
ut recte Cæsarius, Gregorij Nazianzeni frater, argumētatur. Sed πόσον
secundū humana. Illam vē I. vel confidentiam in essentialib. suis
principiis, nō quatenus nāθ τούτων unita est ipsi λόγῳ omniscio,
ex mente beatissimi Praeceptoris & longè desideratissimi GER-
HARDI. Ita dicēdū foret οἰcivisse diē judicii sciētiā acquisitā,
ba-

Tom. IX.
Ll. p. 82.

habituali, præticè, experimentaliter. II. vel potius consideratam
in *supposito* & quatenus divinæ naturæ personaliter est unita.
hac ratione non scivit diem judicialem scientiâ *infusa* ac *di-*
vinâ. quandoquidem Christus secundum carnem *Omnisciencie*
communicatæ majestatem, quam à primo *Conceptionis* mo-
mento habuit, *non semper, incessanter*, ac plenariè usurpavit
Apolog. atq; exeruit, durante statu inanitionis ac evacuationis. per ea,
sect. 4. c. 6 quæ nervosè disputant D.D. *Theologi Saxonici.*

§. 12. II. *Ratione officii*, non ut *futurus judex*, sed ut *lega-*
tus Patris. missus enim erat ad consilium divinum de salute
p. 173. 1. c. nostra aperiendum, non ad revelandum diem decretorum.
Harm. Ev. quæ est communis *Patrum sententia* apud B. *Gerhardum* & D.
p. 2. c. 161. p. 639. C. de D. *Calixtum*. quibus addimus *Isidorum Pelusiottam*: *οὐκ ἡγό-*
supremo ησεν ὁ κύρος Θεοῦ συντελειας τὴν ἡμέραν αἱλαίας σεφωνίζειν τὰ δια-
Judic. p. 60. φελῆ παρηγένετο ωρεβληματα. επει πῶς αἴγνοεν ἡδιώσατο ὥραν
ἡ ἡμέραν ὁ ποιητὴς τὸν αἰώναν, τὸν ὃ πάντες εἰσὶν οἱ Ἰησουνεργοὶ τὸ σο-
Φίας; οὐκ λῶ αἴγνοθντο τὸν αἰώνα τὰ σημεῖα αἰώνα τὰ φόβητρα ωρ-
ειπεῖν τὸν ἐχάτης, καὶ τὸν αἴτιον παρεῖσαν αὐτὴν τοὺς γνωρίσματα Νο-
υροφεν. αἱλαίας τοιαὶς ἔρωτησεν τὰν διπόφασιν οὐκ ἐδήλωσε.
I. I. epist. 117 *Τι γαρ ὁ φελθον μαθεῖν τὰν ἡμέραν ξέτελες; αἴγνοεν γέταντις*
συμφέρει, ἵνα πᾶσαν ἡμέραν ἀπεινεῖν εἰναι νομίζοντες ἔτοιμοι ωρές
ταύτην τηγχάνωμεν, γενορρέατες ημέραν καὶ κύριον ἡμῶν ωριμένον-
τες. Non ignoravit Dominus diem consummatorum, sed frivo-
las quæstiones elucidare recusavit. alioquin quomodo diem aut
horum ignorare poterit seculorum conditar, in quo omnes thesauri
sapientiae reconditi sunt? sanè non enī ignorantis, signa extremi
diei tremenda prædicere, & tanquam presentem depingere, sed
vane quæstionis solutionem dare detrectavit. quid enim prodest,
diem mundi decretorum exploratum habere? immò eundem igno-
rare conducit, ut omnem diem ultimum illum esse opinantes parati
& vigiles Daminum præstolemarū.

§. 13. Stat itaque Prophetam impræsens non tractasse
de prima ac particulari Resurrectione à morte peccati, quâ de-
agitur Joh. V. 25. Eph. V. 14. nec de conversione Judeorum,
quam polliceri videntur Hoseas III. ult. & Paulus Rom. XI. 25.
sed de secunda Universali, qua in *Judicium* instituetur discussio-
nis

mis v. i. Apo. XX. 12. seq. quod excipiet alterum retributionis v. supple-
 v. 2. 3. Matth. XII. 36. 2. Cor. V. 10. Utrumque significatur evo-
 lutione libri vite לחיים ספר seu ad vitam. qui nihil est ali-
 ud, quam notitia & catalogus intelligibilis Electorum in mente יachiades
 divina 2. Tim. II. 19. ex prævisa nempè perseverantia finali in fi- vocat
 de, meritum Christi apprehendente. Stilo Biblico ac Rabbini- הרים
 co dicitur ספר של חיות וצדוקים memoriale viven-
 tium ac justorum כתובים בשמות τῶν γεγενη-
 μένων ἐν τοῖς οὐρανοῖς adscriptorum in cælis. Luc. X. 20. Ebr.
 XII. 23. Illi an opponatur in sacris literis liber
 Mortis, vel ad Mortem. שער רשעים impiorum
 הנכתבים בארץ scriptorum in terra. Jerem. XVII. 13. ταῦτα γεγενημένων de Antiq.
 eis τὸ κείμενον Iudæi. 4. ad condemnationem, uti videtur C. W. Mēsur. Ebr.
 sero & aliis quamplurimis, non liquet. supposita etiam in 1. 1. c. 6. p. 24.
 credulitate reproborum finali à Deo præscitâ, Thomæ & passi- T. 1. q. 24. a.
 va Dd. sententia est, eos non conscribi qui repudiantur, sed qui eli- 3. ad 3.
 guntur. Et quod soli Electi propriè inscribi dicantur libro præsci-
 tiæ divinæ. Reprobi verò potius ex eo deleri, loquendo non de possi-
 bili, nec de usu Rabbinorum, sed S. sacræ. cum illos Deus norit scien-
 tiæ approbationis: hos autem scientiæ reprobationis, interprete 1. 1. de pre-
 Francisco Suaresio. auctoritate Apocal. III. 5. Ps. LXIX. 29. Exod. destin. c. 20. n. 12.
 XXXII. eod.

§. 14. Quod autem Hugo Grotius adlerit, posse è libro vi-
 tæ deleri nomina deficiunt, non aliter ac è monumentis Urbium append. cō-
 proditores, transfuge, aliiq; atq; eraduntur, in eo fallus est. ment. p. 102
 Nam locutio illa geminum admittit lensum: Alterum Negati-
 tivum, ut deleri idem sit quod non inscribi. quô pactô certum
 est eos, qui finaliter à fide deficiunt, non fuisse inscriptos. sed
 ita vacillat simile ejus quô utitur. Alterum positivum, ut in-
 scripti libro vita denuo expungantur. Et hoc vel ex opinione
 hominum tantum, quatenus sibi & aliis videbantur inscripti, in 1. Th.
 cum revera non essent, quæ Pp est expositio apud Gabrielem, d. 100. q. 24
 Vasquesum & Sixtum Senensem. hoc modo innescere, ali- a. 3. S. Bibli-
 quem non esse inscriptum, est deleri: Et vi oppositorum, in- oth. sanct.
 notescere esse inscriptum, est non - deleri. Vel ratione præscien- 1. 2. p. 157.
 tiæ divinæ, quæ in se infallibilis est ac indemutabilis, nec ul-

B lam

Iam patitur deletionem, nisi tantum in objecto, quod scitur;
adeoque per denominationem extrinsecam. secus ac $\ddot{\alpha}$ tipus
eraditur, mutatō ipsō monumentō civicō. Grotius itaque
non amplius *Grotius* esse videtur, qui olim rem tractabat *Mu-*
sicam cum applausu Orbis eruditij. Sunt qui *Apocalypticē Psab-*
mīstām, *laudatis locis*, de expunctione ē libro vita prædestinatōrum
ad gratiam, non verò ad gloriam interpretantur, ex mente Becca-
Th. Schol. ni & sequacium. Verū duplex illa prædestination, ad Gratiam
T. I. d. II. una, altera ad gloriam, sordet Adamo Tannerō, ut pote nec in
q. 2. dub. 4. *Scriptura sacra*, nec in *Patribus*, neg. *Conciliis*, neg. *Scholasticis an-*
tiquis fundata. licet ratione tendentiæ unum ad æquatum ter-
minum constituant, Gratiam & gloriam simul.

T. I. d. I. q.
24. pun 3. ll.
cc. supra
S. n. 21.

§. 15. Eodem recidit, quod aliis videtur, *absolutè inscri-*
ptos libro vita, secundum prædestinationis propositum ad vi-
tam æternam consequendam, nunquam ex eo deleri. Sed qui se-
cundum quid ac præsentem duntaxat gratiam ac statum justi-
tiæ, ut loquuntur, inscripti sunt, aliquando ex eo deleri. nempe
ut ii, qui habituri sunt vitam æternam non in seipsa, sed in sua can-
sa, deleri dicantur, non secundum scientiam Dei, quæ nunquam
mutatur, sed secundum rem scitam & effectum *Gratiæ*, qui amitti
potest. quia non ad æternam gloriam consequendam fuerant in
libro vita indelebiliter *Scripti*, sed ad brevetantum præsentis gratiæ
tempus delebili *Scripturā* designati. Quæ solutio cum priore
coincidit, & præter Thomam, Gregorio de Valentia, Vazquez,
Tannerō, Senensi probatur. meritissimo verò displicuit F. Sva-
rez. licet enim de possibili non repugnet cum *Metaphora libri vita*:
tamen de facto & juxta usum & liber vita nunquam sumitur, nisi
pro libro vita æternæ, seu conscriptione prædestinatōrum ad vitam
æternam, non verò pro ordinatione *Gratiæ* tantum. Nos itaque
negativam interpretationem positivæ præferimus. Ad Exod.
XXXII. eod. quod attinet Mosen voluntate inefficace, vel sub con-
ditione impossibili, sui expunctionem postulasse dicimus, quæ
velleitas potius est, & affectus naturalis, quam actualis vo-
litio.

§. 16. Sed è diverticulo in viam. Non prætereunda
est formula transitionis v. XXXV. עֲרֵבָת קְצִינָה בַּי עֹזֶר לְמַזְעֵד
quæ

quâ Daniel res gestas *Antiochi* ob-signate videtur, & à typō transire ad *Antitypum*. cādem superius usus fuerat v. XXVII. cum discesspm p̄faret ex *Ægypto* in *Judeam*. quasi diceret: quandoquidem alia adhuc restat *Ecclesiæ Christianæ* facies ad consummationem seculi duraturæ. non *Synagogæ Judaicæ*. aliquando sepeliendæ & pridē sepultæ. **וְבַעַת** SUB TEM-
PLUS FINIS. v. 40. c. IIX. 17. XII. 4, 9. i. e. per hypallagen, circa
finem seu extremitates temporum, ut recte Tertullianus interpre-
tatur, quæ in nos devenerunt. 1. Cor. X. 11. Hinc preces in pri-
mitiva Ecclesia receptæ fuerunt PROMORA FINIS, quibus
clausulam seculi precabantur differri, quam noverant, Romani
Imperii commeatu, h. e. præfixo spatio, retardari. Hac textus c. 32. & 39.
souveretia moti **מלך** non hunc numero Regem, sive Antiochū Apologe-
tive AntiChristum quadrimulum Pontificiorum, tres annos so-
lares cum dimidio, si diis placet, victurum, neque Constanti-
num M. sed indefinite aliquem Regum denotare adserimus. eō
quod vox **מלך** indifferenter le habeat ad quamcumque for-
mam regiminis. ita ut nec Imperium hybridum, quale est Pon-
tificis Romani è seculari & spirituali jurisdictione mixtum &
conflatum excludat. Galli dicent un Souverain.

§. 17. Non aliter Arabibus Sultāan, Tartarī Chaān, Per-
sis Schach, Turcis Padischach diversas imperiorum formas,
Regiō nomine significant. hinc Papa Romanus Persis vocari
solet Rum schach, vel, Rumbeg, rex ac Dominus Romæ, notante
Joh. Leunclaviō, Rabbinis **מלך אֲרוֹם** rex Edom. Lucem in- Onomasti-
de capit **מלך שׂשָׁך** Scheschach, Jerem. XXV. 26. LI. 41. quod ex idio- co poster. p. 891.
mate Persico ac Babylonico idem est cum **מלך** Regem vel Regiam
designans. quod miror oculos effugisse Joh. Seldeni, qui alias
acutum videt, Joh. Gerardi Vossii & omnium, quos novi, Com- Syntagm tū
mentorum. Sanè obstare viderit **מלך** demonstrativum, quod de Diis Sy-
Ebraicis dicitur **הַיְהוּא**. Verum illud, sicut & articulus Græ- ris c. 13 V. de
cus multoties πρεσβετεροι, quin universitatis quandoque signum, idololatria
est. ita οὐαναῖ Marc. III. 26. Luc. XI. 18. colluvie in notat dia- v. Grotius ad
bolorum, οὐαναῖ Marc. II. 27. totum genus humanum. Matt. 12. 32.
Vel si subjectum determinat, non semper designat unum nu- appendice
p. 101.
me.

merò individuum, sed speciem successivè pluribus individuis communem. Ita hòc loco, vel individuum vagum significat, ut Gen. XIV. 13. c. XXIX. ii. Job. XII. 15. quæ loca Coccejo visa & laudata; Vel potius certum genus ac seriem Regum, qui unum constituunt regnum, unitate non numericâ, sed specifica & successiva. Atque tantum de SUBJECTO CUI seu Objecto hujus pericopes Propheticæ dicta sunt.

§. 18. Succedunt jam PRÆDICATA, quæ de hoc Rege Anti-Christo M. Ecclesiastico ordine enunciantur, ei que competunt I. ratione Regiminis utriusque, tam spiritualis quam secularis. v. XXXVI. seqq. II. ratione fortunæ & Martis ἀλλοπεραστῆς v. XL. seqq. Quantum ad Dominium Ecclesiastico-Politicum, describitur illud ἀνθεραπίων. v. XXXVI. i. ab arroganda sibi potestate αὐτοκρατορεύη: בָּרוּךְ וַעֲשֵׂה אֶל יְהוָה עַל־פְּרִתָּא superextollens ac efferens semetipsum super omne Numen: וּכְלֹת חִזְקִיָּהוּ מִשְׁאָר שָׁרֵי וְאַיִלֵּי הָארָץ principibus & dominis Orbis universi, ut faciliades φέρεται. ἀντερεργάτης οὐ πάντα λεγόμενον Θεὸν ή σέβασμα 2. Thess. II. 4. suprematum exercens super quemlibet, qui dicitur Deus, aut quod colitur. ita nempe ut vox OMNIS supponat accommodè

T. c. 30. A. non absolutè super Angelos ac summas potestates, quarum apostolus c. 2. ch. typa est Majestas Divina. Psal. LXXXII. 6. etiam super Augustum ad scapul. c. gustos Imperatores, qui seculo Tertulliani & Optati Milevitani, Secundus de se- 34. i. surr. carnis cundi à Deo post eum primi, soloq; Deo minores audiebant, qui O. adv. Par. ante omnes ac super omnes deos ac homines colebantur. Facit menian. hoc quod Theophile Brachet de la Milletiere apud D. Paulum Donatist. legit, Θεὸν καὶ σέβασμα, Numen & Augustum. Atque addit: I. 3. p. 85. Est verò id Nomen proprium, quò Imperatores vocabantur σέβαστε tract. Gall. Reindec. τοὶ Augusti. id enim quod Deus dicitur. Reges sunt ac Cæsares, & contre le nomen Ordinarium Imperatoris erat DIVUS AUGUSTUS. ex schisme. his duobus vocabulis conflatum. quibus utitur Apostolus. q. Θεὸς σέβαστος, per figuram, quæ dicitur εὐ Αἰδηψόν. Syrus quoque Ηλιόν ή. vel καὶ Σέβασμα verti potest.

§. 19. Atque ita hunc locum Apostoli, Danielitico paral-
lelum agnovit, ac de *AntiChristo* interpretata est universa anti-
quitas, non refragantibus Dd. Pontificiis, Joh. Maldonato, Ben.
Pererio, Cornelio Cornelij à Lapide, præter Gasparū Sanctiū, aliis.
Hugo verò Grotius, *commentatione de AntiChristo*, de Cajo Cali-
gula, Cæsare Imperatore pronuper somniavit ad comma usq;
septimum, verbisque Paulinis hunc induit sensum: *Cajus, qui*
paria fecit Antiocho Dan. XI. 36. iis, quos ipse habebat deos, idolis
gentium; non se aquavit modo, sed & prætulit. Jovi nempè Olympio
& reliquis de astris. iis quoq;, que cultui Dei aut eorum, qui dū pu-
tantur, inserviunt, templis simulacris deorum insignibus sacrificiis
Jovis ac Veneris. Ingeniosè quidem, sed parum solidè. id quod H. Strigili
Hyppolitus Fronto Caracotta, qui Petrus Molinus creditur, Sa-^{ad Cōment.}
muel Maresius, qui Grotio audit Borborita & Joh. Coccejus pri-^{M. disserr.}
dem demonstrarunt. Nempe ruinolo inniti fundamento. C. brevi re-
quum posterior ad Thessalonicenses & ordine & tempore secunda petit. de A.
sit, ac scripta fuerit imperante Claudio, Anno ab ascensione ^{L. Historiā.}
Christi præterpropter XVII. Cajo dudum defuncto. quod ex ^{Apostolica}
professo probat Ludovicus Capellus. Quæ verò Grotius appen-^{p. 18 & 64.}
dice *Commentationis* replicavit, quâ viam sibi sternere visus est chronolog.
ad Christianam concordiam, ea Maresius & Jacobus Laurentius M. Antichr.
examinarunt. Videnda quoque scripta adversaria Andreæ Ri-^{revelato. 1. I}
veri & Grotii *Annotationes ad Consultationem Caffandri, Animad-*^{c. 5. ad 30. L.}
versiones, examen Animadversionum, Votum & Echo. Milleterij pizante
itē & Mosis Amyraldi, de la justification & du merite des œuvres.
super negotio conciliandarum Religionum..

§. 20. Sanè Cajum, quem nonnulli Ebraeorum ad Danie. Graser. p. 133
lem intelligunt, Antichristo prælusisse non usque adeò negave-
rim. utpote qui tot vitiorum monstrum extitit, ut non temerè
aliquis successorum eum exæquarit. Vivô Tiberiô, eodemque
ex instô, injurias sibi illatas, quin & injustam matris fratrum-
que cædem insigni dissimulatione transmisit, ac sub auspiciū
imperii ludis, certaminibus, donativis, auram populi captavit.
Ex eo superbiâ, libidine, avaritiâ, crudelitate omnium vicit
expectationem. Etenim non contentus cognominibus Patris ex-
ercituum, Cæsar is optimi Maximi, divinam quoq; majestatem ad-

serere sibi cœpit, simulacris deorum caput suum imponi voluit, Ca-
stori & Polluci medium se interposuit, omnibus adorandum. Juppi-
ter Latialis salutari gestus, Lunam invitavit in complexus atq[ue] con-
cubitum, deorum sibi dearumq[ue] nomina atq[ue] insignia adoptavit,
machinâ quadam tonitribus obstrepare & contra fulgura fulgurare
ausus fuit, Jovem fumantem ejaculatione lapidis excepit, illud
Homericum subjiciens: οὐ μέντοι τὸν ἐγώ σε, tollito me, vel ego

Epitom. Histor. de Imperat. Rom. p. 72. seq.
te. quæ ut & alia ex Historicis scriptoribus compendiosè no-
tavit Christoph. Heidmanus. Sed in eo Antichristus M. Ecclesiasti-
cus ambitionem Caii est supergressus, quod insuper in Eccle-
siam Universam dominium sibi arrogaverit catholicum,
quod solius Dei est. quandoquidem Regimen Ecclesiae sit mix-
tum ex Monarchia ratione capitis Christi, ex Aristocracia, ra-
tione Pastorum Ecclesiae, ex Democracy, ratione totius corpo-
ris mystici. uti omnino videretur.

§. 21. Describitur autem H. à superstitione יְהוָה לֹא תַעֲשֵׂה: וְעַל־אֱלֹהִים רַבְרַב נְפָרָאָתִים
Graferus AbenEsra^{רַבְרַב נְפָרָאָתִים} Et adversus supre-
mum Numen, ejusve in verbo revelationem mira loqueritur,
מֶלֶךְ עֲולָמִים R. Saadia Gaon recte אֱלֹהִים
interpretatur, Regem eternitatis, Deum. sicut & alii Iudaorum.
nisi quod mysterium sacrosanctæ Trinitatis hic à Prophetæ per-
stringi nugantur. R. AbenEsra אֱלֹהִים שְׁחוֹת אֱלֹהִים
וְעַל־הַשֵּׁם שְׁחוֹת אֱלֹהִים אֱלֹהִים de vero Deo, qui est Dominus dominantum,
זה הוא השלישיות ורבר נפלאות
vertit: Sup^ר prodigia loqueritur (Constantinus M.)
על־אֱלֹהִים וְעַל־הַשֵּׁם שְׁחוֹת אֱלֹהִים אֱלֹהִים nempe quod sit Trinitas. Don Fauchiades:
האל רוח ותברך מגש茅תו בהיותו פשוט ומשלו שוכבה והוא
multorum Deorum, אחר ורבר דברים גראות וונפלאות:
Deorum, qui est Deus benedictus הקברן Rom. IX. 5. res magnas &
sed eum, non intelle. mirimas loquitur, cum sit simplex & de Trinitate, cum sit unus.
xit. v. p. 159.

Rutilius Lutetiariorum. Verum hæc mendacis deliramenta catastæ
nec pueros omnes credere posse reor.

Explicat. Notamus, ὃς ἐν παρόδῳ Grotium ἔπειλον τι sovere, quando ad-
Decal. p. 3. ferit vocem אלֹהִים, si qua cum singulari construatur, elle בְּהַשְׁתָּחָת בְּחַמּוֹת loco אלהים q. אלהים item

item חכמת הכמהות. videtur enim argumentum Orthodoxis eripere velle, quo pluralitatem personarum in divinitate adstruere solent, perinde ut *Judei* X. ספירות, vel saltē Trinitatem inficiant non damnare, quod Remonstrantium est commune Symbolum. sed quid fieri *Gen. XLII. 30 Ex. XXI. 29?*

§. 22 Ceterum על commodius annexitur prioribus & T. 6. Lat. redditur SUPRA, ita B. Lutherus: *Antichristus b. e. Papa* & VVitteb. *Turca* non extolluntur super Deum in substantia sua, sed super f. 214. Deum in prædicamento relationis. qui est Deus prædicatus verbō & manifestatus cultu. Nec non Robertus Cardinalis Bellarmi- 1.3. de P. R. nus: Nullum omnino superiorem agnoscet, ne Deum quidem. etiā c. 21. §. at S. lege Dei & imperio posthabito, pro arbitrio suo vivet. Porro ידבר נפלאות absolute posita optimè verti possunt: miracula etiam fallacia & ementita, quibus simplices hominum animos dementabit & præfascinabit patrando ea modo natum, quatenus causas naturales occulte dispositas sequuntur effectus apparenter seu quoad nos miraculosi; cum tamē I. v. Thom. 1. nec ratione subjecti, in quod actū quasi-miraculosus introduci- q. 105. a. II. q. tur; nec II. ratione modi introducendi, multo minus III. quoad totā III. a. 4. q. 114. a. 4. item 2. actus substantiam revera & simpliciter sint miracula, eò quod o 2æ q. 178. 2. fiant præter ordinem totius naturæ creatæ. sed mira tantum. 2. ad. 2. Just. Modò artificialiter, in quantum tamen fallaces illas actiones Apol. 2. Ir. potentia passiva obedientialis Naturæ permittit. II. Thessa. 1. 1. adv. hær. c. 20. T. c. 13. lon. II. 9. apolog. E.

§. 23. Hic denuò Grotius, haut paulo majori probabilitate à commate 8. ad 12. Apostolo de Simone Mago sermo- 12. B. T. 1. nem esse fingit, quem signis ac prodigiis fallacibus plurimos Annal. ad decepisse constat, ita ut si Justino, Irenæo, Tertulliano, Eusebio fi- A.C. 144. des habenda esset, quos Caesar Baronius Cardinalis, Sixtus Senen- S Bibl. sacr. 1. 2. p. 141. sis & Grotius sequuntur, statua ei tanquam Deo Romæ posita ad Spartian. fuerit. Sed enim dudum suboluit cordatoribus, Claudio H, ad Tert. Salmasio, Desiderio Heraldio, Dionysio Petavio, Joh. Gerardo Vos- l.c. P. ad E- fio, deceptos fuisse Patres inscriptione, quæ hodieque Romæ piph. T. I. p. visitur, inventa olim prope fanum S. Bartholomæi: SEMONI 4. V. de ido- SANGO DEO FIDIO S. quæ agnomina Herculis fuisse pri- C. obs. in dem evictum à Josepho Castatione. uti mirer, Grotium iteratâ Criticos de vice cur. III. c. 10

vice opiniunculam hanc, tam infirmam innixam destinam ac tibicinam, quin de musto & lacu adhuc ferventem recenti suspensisse paxillo. An Papae Romano palpum obtrudere voluerit, euidem dubito. Nobis placeat illud Poetae:

- Pers. sat. I.

- - - non si quid turbida Roma,
elevet accedas, ex amnve improbum in illa
castiges trutina, nec te quæsiveris extra.
nam Rome quis non? ab si fas dicere! sed fas.

Brighthma.

R. Gann. à

Lapide

R. Jachiad.

v. Menasseh

de Ter. vitæ

I. i. sect. i.

§. 24. III. Denique depingitur a termino fatali ac gen-

וְהַצֵּל חַעֲדָלָה זָעַם כִּי נַחֲרָצָה נַעֲשָׂתָה Et

prosperè ager, usquedum furor ejus consummatus fuerit. ita enim

est prædefinitum Sunt qui ad Deum hæc referunt. Jarchi:

עַד שֵׁב אֶפְחָקְבָּה מִשְׁרָאֵל usq; dum ira Dei ab Israël recedat.

sed perperam! Terminus prospeti successus ei figitur verbo:

חַרְצִים יָמִין dies

vita cuilibet homini sunt prædefiniti: ita commentatores ex E-

breis R. Salomo Jarchi & R. Levi ben Gerson:

statos ac determinatos, interpretantur è Gracius Septuaginta diu-

nialis, δέιπεντας. Polychronius ἐρισθόμενος. Julianus Halicar-

nassensis ὁ Φραγίδης: τὰς τέλειας ἀρχές πληρώσω, τὰς τέλεια-

ς τέλειας τέλειא

§. 25. Porro κατ ἐπεξήγησι singula membra totidem

versibus diducit. v. XXXVI. fastum exaggerat tyrannicum:

וְאֵלֹהִי אֲבָתֵּנוּ לֹא גָּבֵן וְעַלְּתָה חַמְרָה נְשִׁיבָה

Et Deum Majorum suorum insuper habebit, nec desiderium mu-

lie-

9

lierum 2. Sam. I. 26. i. e. amorem conjugalem,
 quicquam curabit : **בַּעַל־כָּל־אֱלֹהָה לְאִבֵּין** **בַּיְתַּגְּדָל**
 nec ullam majestatem, sed super omnia se extollet. ita γυνὴ αὐδεὶς ^{in senten-}
^{tiiis, è recē-}
^{sione Luc.}
^{Holstenii.}
 Πατέρων audit Secundo Sophistæ, & conjunx Ezechielis vocatur
 c. XXIV. 16. ἀλγηδὼν τὸ φθαλμῶν, dolor ac
מַחֲפֵר עֲנִים
 desiderium oculorum, oculiferium. Nempè Anti-Christus ex-
 terna conversatione castimoniam mentietur, internis animi sensi- I. 4. Com-
 bus super omnes voluptuarius in omni genere libidinum voluta-
 bitur. interprete Bened. Pererio, Conjugium, rem indifferen-
 tem, praetextu religionis sub anathemate interdicet. 1. Ti-
 mot. IV. 3. Magistratus quoslibet perparvipendet 2. Pet. II. 10.
 Judæ v. 8. Oppidò jejuna sunt Judeorum interpretamenta,
 qui ad tempora Constantini M. prophetiam hanc Danieliticam
 detorquent. audiendi tamen. AbenEsra:
תָּרוּחַ אֶבֶותֵיכְם שְׁחוּיו בְּרוּמָה **עוֹבְרִים כּוֹכֵב צָרָק**
 Et super Deum: natio hæc est, quod abdicarit Constantinus tra-
 ditiones patrum suorum, qui Romæ servierant stellæ Jovis:
וְעַל כָּל אֱלֹהָה שָׁאוֹב אֶת הַנְשִׁים יְשֻׁבוּ
 Et super omne numen, quasi diceret:
 quandoquidem amasius fæminarum ad illarum dogmata se
 convertet, ideo quod tam ardenti amore eas prosequetur.
 nugatur & Jarchi: **כְּנָסְתֵּי שְׂרָאֵל הַיּוֹפֵח בְּנָשִׁים** Synagogæ
 Judaica pulcerrima fæminarum. Pergit morari AbenEsra:
וְהַאֲלֹהַ זֶה הַוִּזְעָן שְׁחוּחַ בְּרוּמָה וְהַטָּעַם שְׁכָבֵר
מָקוֹם רְוּמָה שְׁחוּנָה Cnō וְזֶהוּ וְאֱלֹהָה אֲשֶׁר לֹא יַדְעָהוּ
 Atq; Deus hic est cultus ille profanus, qui Romæ perageba-
 tur. Sed hæc ob causam Urbē Romā veneratur, quia est ejus sedes ac
 Regia. Hoc ipsum est, quod dicitur: Et Deum, quem Majores
 ejus non agnoverunt, colet. Jachiades pariliter ineptit.
אֱלֹהַ זֶה שְׁחוּחַ צָרָק מְכֹכְבֵי הַשְׁמִימָה: deus illi
 est stella Jovis. **מְחֻמְרַת הַנְשִׁים מִרִּיס הַנְצָרִירָה**
 desideratissima mulierum est Maria Nazarena, cuius leges Con-
 stantinum recepisse blasphemat Apella. Placet R. Salomo:
לَا יַהֲזֵן לְבֵב לְהַקְבִּץ שְׁהִיחָה אֱלֹהִי אֶבְרָהָם וַיְצַחֵק אֶבֶותֵיכְם
 non confidet, vultorum se devovebit, Deo sancto benedicto, qui
 est Deus Patrum suorum, Abrahami Isaaci & sequacium.

C

§.26.

§. 26. V. XXXIIX. *Cultum idololatricum membratio*
enarrat: **וְלֹא לֹהֶה מַעֲצִים עַל־כָּנוּ יִכְבֶּר** textū ita vertimus:

Graeserus Et Deum aliquem, in quo cœn fortalito omne robur omnēḡ poten-
tiā suā collocabit, in sede sua venerabitur. B. Lutherus & recentissi-
Coccej9&c. mē Belge retinent Ebræum Maūssim, quod alii DEUM Fortitu-
A. Bibelsche dinum ac summi roboris, à potentia; alii Basilicarum, arcium, τα-
Conferentie. h. L. exerc. μείων, à loco, interpretantur. Italica Deodati delle fortezze,
sacr. l. 2 c. 8. S. Amama der sterckten. Calvinus Jovem Capitolinum, D. Hein-
M. arca Noe sius & Marcus Marinus, Martem Ἱερού Ρώμης, Urbis Romæ paren-
B. T. 2. S. T. tem intelligunt. D. D. Brochmandus & alii Deum tutelarem, DI-
p. 821. Dō- lingius p. 170. VUM PETRUM, cui à robore nomen & qui in Basilica ipsi
cognomine à Romanis solenni δόποθεώσι inter Divos dudum
relatus adoratur. non male *Ταχιades*: אשר רַפֵּי רְעַתָּו נָתָן: non malè *Ταχιades*:
אֲשֶׁר לֹא הָעָז וְהַשִּׁיבָה עַל כָּנוּ מַלְכֹתָו יִכְבֶּר: *Eum qui, ex ipsius*
mente, potentiam illi dederit, & in solio regni sui collocaverit, co-
let. nisi quod suatim ad Salvatorem nostrum accommodat. וְהַזֵּה יִשּׁוּעַ הַנְּצָרִי אֲשֶׁר יִכְבֶּר
קְسַטָּא נְטִיר נָס בְּבֵית תְּפִילָה אֲיַשָּׂה לֹא לְכֻבָּר וְלַתְּפָאָרָת
v. Graeser. quem colet Constantinus in Orato-
P. 212.rio, quod exstrui cumbit ad gloriam & spendorē utriusq; Romæ:
perinde ut AbenEsra, quaε ωραία πάτηματα non moramur, uti
nec R. Salomonem, qui לְאלֹהֶה הַכְּרוּבִים reddidit, quamvis dudum suboluerit *Judeis* mēdosum quid
tinnire, ac subæratum, legendumq; אלֹהֶה הַנְּצָרִים *Deum Nazarenorum* sive Christianorum. Mallem omnino emendare
בְּמַעֲזִים אֱדִיףָרָם, eo quod sequenti versu hoe
modō interpretetur. sed ἐπέχω.

§. 27. Ceterum עַל־כָּנוּ metaphoricè statum ac digni-
tatem denotare liquet è Genes. XL. 13. XLI. 13. ubi
הַשִּׁיבָה עַל־כָּנוּ est pristino restituere officio ac dignitati. B. Luthero
placuit significationem Φράσεως propriam retinere, ut Aben-
Esra: בְּמָקוֹמוֹ עַל־כָּנוּ מֹשְׁבָה, Belgis: in
synē stant plaetse. sensu eodem residente. nempe, loco veri
Dei robur ac potentiam sedis majestatisve suæ venerabitur.
כִּי יְחִנֵּף אֶת הָאוֹתוֹת לְהַיוֹתָם כְּכֹשִׁים לֹו: quandoquidem nequiter tractabit populos, ut ipsi sint subjecti, ex inter-
pre.

pretatione R. Salomonis. Sunt qui conferunt cum quod כִּיּוֹן virtutem Rabbini significat, largientem rei existentiam, eo que referunt Amos V. comma 26. quod exponunt: tulisti basin Grafer, vel sustentaculum idolorum vestrorum. contra expressam alle- Coccejus, gationem παραχαποσόλης sive Actuum Apostolicorum VII. 43. alii. ubi mentio fit idoli Ρεμφαί. Sanè diu multumque hactenus disceptatum fuit, quomodo Græcis cum Ebreo conveniat. Ple- rique ex analogia כִּיּוֹן & כִּיּוֹן dissidium, apparet saltem, or. II. cc. Dr. Cōmentar. tum opinantur Vossius, Seldenus, Drusius, L. Cappellus, plures alii. ad voces N. Reſ foret expeditior, si fides accommodanda eſſet Calendario T. & in præ- Ḥgyptiaco, quod Romæ luci publicæ donavit Athanasius Kirch- teritis. nerus, ubi Saturnus PEΦAN appellatur, qui alias dialecto Turc-L. Capp. in Arabica צְיוֹן dicitur, teste Aben Esra. Ita verò simillimum vi- Notis adver- detur Ludovico de Dieu, versionem Græcam studio voculam re- sionem, ut creditur, tinuisse Ḥgyptiis familiarem. quod nec Seleno displicet. Se- LXX. Inter- quitur: אֲשֶׁר לَا יַדְעָהוּ אֲבֹתֵינוּ יִכְבֹּר pretum. K. Nempe Deum quem majores ejus ignorarunt, colet prodromi c. 5. dieu h.l. בָּזָבָב וּבְכָסָף וּבְאַבְנָן יִקְרָה וּבְחַמְרוֹת: auro, ar. S. de jure gento, gemmis & oculiferis. Junius & S. ab Amama eandem in Nat. ac Gēt. grediuntur viam; in syn plaeſe sal by eeren, sal by eeran, segge ad leges E- ick. Belge: namelyck den Godt Welcken syne vaders niet ghekent en b. zorum l. 3 hebbent. Constat alias, אלֹה cultum divinum & cum apposito c. 22. p. 443. superstitionis. c. I. Ruth v. 15. 16. Exod XX. 3. significare. Utroque verò modō idolatria committitur, & cum objec- tum colitionis falsum est, & cum verum colitur falso modō, ut cum Deus adoratur in Imagine. vel colitur aurō, argentō, ex superstitione pagana. quam falsè jam olim risit Poëta:

Dicite Pontifices, in sancto quid facit aurum?

nempe hoc quod Veneri donat & à virgine puppe.

Perf. sat. 2.

quin damus id superis - - -

Compositum jus, fasq; animi, sanctosq; recessus
mentis & incoitum generoso pectus honesto.

§. 28. v. XXXIX. Successum cōtinet præordinatū: יְעִשְׂרֵל

לְמִבְצָרִי מַעֲזִים עַמְּדָה נָכְרָה:

C 2 mu-

munitionibus cum Deo incognito rem habebit, i. e. fortissime se
 muniet cultu hoc idolatrico עבורה זו רוחן is enim est Deus
 בְּלוֹמֶר לְכָבֵד אֱלֹהִים נָכָר. R. Jarchi: כְּלָוְמֶר לְכָבֵד אֱלֹהִים נָכָר
 v. versione peregrinus filio Rabbinico. R. Jarchi: Hispanicā. quasi diceret: in honorem גְּדוֹלָה וְגָדוֹלָה. Graserus, Coccejus, Cy-
 prianus de Valera, Jacchiades מַעֲזִיבָה de locis munitis:
 עיר מבצר ומעוז accipiunt. Belge: ende by sal de vasti-
 geden der sterckten maken met den vremden Godt. Amama:
 ad Perusch. de stercke casteelen, de aldersterckste fortressen. Genevensis: Et ex-
 Joseph. Ja. ploiterae es plus fortes forteresses. Sed Constantinus L' Empereur ab
 chiadis. Opwyck cum C. Grasero, aliis, subintelligit אלוהי uti c. XX 23.
 p. 249. occurrit ἐλλεῖψις ἀντίστοιχος. Sensus ex eorum mente huc redit:
 munitionibus, i.e. munitibus Deum Māssim cū Deo peregrino
 ita כתוב scriptio ha- rem perficiet וְהַמְשִׁילָם בְּרַבִּים
 bet, sed loquax illis, וְאַרְמָה יְחִילָק בְּפִיחָר: קָלָוְמִינָה honores ampliabit, Dominium in vulgo hominum committet, atq; redhostimenti loco aliquam terrae portionem cui libet distribuet.
 רְכִיר יְרַבָּה בְּבָוד וְהַמְשִׁילָם בְּרַבִּים Kimchi teste, omnis generis, opes, ac fortunas signifi-
 lectio prae- cat, profanis PRETIUM. B. Lutherus ad Deum refert. R. AbenEsra vero & alii
 fert רְכִיר אשר בְּמַחְיָר הַשְׁרִימָם שְׁרִי מַלְכָוָתוֹ שְׁעֹרוֹהוּ לְמַלְאֹות חֲפֹצָו: ad principes
 imperii, qui ei auxilium tulerant, ut animum expleret suum. per-
 inde ut Rasi: אשר אשיה הִרְאָה בְּלִבְוֹלְחִיר פְּנַחַס quos ipsi com-
 placuit vultu clementi respicere. Non male nostro judicio Ja-
 chiades: וְנַתֵּן חָלָק מַאֲרָמָה לְכָל אֶחָד מַחְכּוּמָרִים
 והכנסותיה הנקרה בלשוניים ביןיפיציאו אישפרוטאל: unicuique sacrificiorum certa terra portio distribuetur, una cum
 17. Ge. p. 87 & in tract. Germ. censitis, quæ lingua Latinorum dicuntur Beneficium spirituale. Mo-
 dò quæ ille ad Constantimum, nos ad Papam Romanum transfe-
 ramus.

F.C. p. 149. §. 29. Ita namque haec tenus recensita Romano Pontifici ac-
 208. 241. commodant plerique omnes orthodoxi, ductum sequentes
 Luth. ad c. B. Lutheri & Apologie Augustanae Confessionis, eumque Antichri-
 stum M. Ecclesiasticum inductione orationis prædicatorum, ipsi
 soli competentium, evincunt. Et quidem maximam partem
 ex concessis agunt, ubi videndus est instar omnium B. Gerhar-
 dus.

dus. Patentur enim *Jesuitæ, Pontificis Romani esse, dominium ex-* Conf. Ca-
ercere I. Spirituale, tanquam caput Ecclesiæ visibilis, & Vicariū thol. l. 2. p. L.
Christi super Universam Ecclesiam. II. Temporale, in ordine ad a. 3. c. 6.
 illud. partim directè, titulo donationis ac concessi patrimonii
 plurimas tenendo ditiones; partim indirectè, prætensione ju-
 ris divini regna aliis conferendo, subditos à juramento fide-
 litatis, principi suo leg timo vel præstito vel præstando, ab-
 solvendo, Clericos à jurisdictione Magistratus seculari exi-
 mendo, sibique dominium totius Mundi vindicando. *Canonistæ*
 insuper & alii sycophantæ, Pontifici Romano directam potestatem
 in universum terrarum Orbem, tam in Ecclesiasticis, quam in Poli-
 ticiis tribuunt. quos magno numero allegat & sequitur *Alexan-*
der Carerius Patavinus. quem nuperè notavit D. D. Röberus.
Hæc illa.

*Est ardilionum Romanorum natio
 trepidè concursans, occupata in otio,
 gratis anhelans, multa agendo nihil agens,
 sibi molesta & aliis odiosissima.*

§ 30. Nempe juxta mandatum Christi, enjus audire vult
 vicarius *Luc. XXII 25.* Reges gentium domi nantur eorum & pro- fab. 36.
 ceres regni Evergetæ vocantur: VOS autem NON SIC. Inter-
 dicebat Salvator discipulis suis, de majoratu ac præcedentia
 altercantibus, scilicet uti gentilibus, ne dum natacuperit. *ταῦν τῶν
 κληρῶν I. Pet. V. 3.* εὐεργέται enim deorum ad instar à Græcis cole- μνασιών.
 bantur, hostiis, statuis ac imaginibus munera bantur acendo cœ- A. I. Rhet.
 lo collocabantur, testibus Luciano, Aristotele, Eusebio. Sed & E. I. I. εὐ-
 qui de regno Persarum benemeriti fuerant ὄργανοι, ac inter- παρασκ.
 pretibus εὐεργέται nominantur. Eorum nomina codicillis L. 7. H. E. 18.
 Regiis inscribantur, sive: **בְּסֶפֶר הַזְּכָרוֹנָה רַבְּרוֹן יִמְוִיד** v. Brissonis
 commonitoris, *Esther VI. 1. seq.* quod dudum notarunt Janus de regno
 Clemens Drusius, Desiderius Heraldus & Matthias Berneggerus. Persarum
 Verum Pontifex Romanus spreto hoc interdicto & titulis 1. I. p. 93. D.
 gaudet gentilibus, & suprematum in tota Christianitate exer- ob. l. 12. 16.
 cet universalem. quem nec jure divino neg, Apostolico neg, Eccle- 1. II. advers.
 siastico tueri potest, quicquid etiam Grotius & Milleterius co- 1. 9. B. ad Ti
 nentur exprocare. Ostendit illud tractatus *adversarius*, cui tūsverō. c. 8
 & ad Pli-
 ti-
 nii pane-
 gyr. p. 46.

Londoni titulus *Papatus Romanus*. Ex eo fonte contentus fluxit sumeditus 1617. morum potentatum, etiam Augustarum Majestatum quasi Apol. pro carnalium, depositio eorundem & detronisatio. quin & sui Ep. monit. *ipsius ostentatio in Templo Dei*, quæ est Ecclesia. Pet II. 5. 1. Tim. ad oñes Chri III. 15. pro vice - Deo. quod egregiè probatum dedit Rex Magnæ stian. Mon. Britannie, JACOBUS, qui ob propensionem ad litterarum & pacis Cōment. de studia Papicoli studi magister audit apud Carolum Caraffam, Epis- Germ. sacra scopum Aversanum nec non Regius hyperalpistes Georgius p. 2. Doun. Dounamus, Episcopus Derensis.

Distrība de §. 31. Hinc jactata miracula à Pontificiis, maximam Antichristo partem ementita. fatentibus reis apud D.D. Hülsemannum vel 1.4. toto. Manual A. si verū lunt quoad naturam rei: tamen ex intentione & ratione Conf. II. d. doctrinæ, quam testantur, fallacia. Vel unicum idolum Loret- 18. p. 904. num est abunde testimoniū, cujus fraudes auto phia nobis, ut & v. Bernegg. Lausduni in Galliis confirmavit. Hinc tot imposturæ adin- c. o. Dūcan. ventæ, quas longā serie recenset Daniel Chamier. fides Majo- de Nonnis rum, Prophetarum & Apostolorum, deferta, quod solidè proba- Lausdunē. runt B. Hopfnerus & B. Hunnius. Interpretis legibus divinis & Ec- C. Panstrat. Cathol. T. 2. cleiasticis, Cælibatus Clericorum, Communio sub una, Ignis pur- 1.16. c. 9 ad 15 gatorius, de quibus ex professo D.D. Calixtus agit, mille alia H. Apostasia introducta fuere. potissimum sacrificium Missaticum, quo de Roma. Pa- pist. Eccl D. acuratè egit D. D. Dorschæus, cui P.R. in solidum potentiam, Muonæjow suam acceptam refert à quo plurimū roboris, plurimas vires, Missæ. L. immò omnes opes, omnem sapientiam, omnes dolos, omnem blan- ad h. l. p. diloquentiam, omnem pompam, omne suum bonum accepit, uti 1392. de suo nobis hæc largiatur Cornelius a Lapide. Hinc è gelowatis- D. l. 3. p. 1. l. 5. toto l. 6 p. 1 σοθηνεῖαι, cultus superflui proprio ausu fuere excogitati, penè B. de R. P. l. 3 innumeri, quæ cum Dounamus & Chamier cum pulvisculo c. 14. & 23. S. corraserint, ut vix aliquid addi posse videatur, eò lectorem de visib. Moanimæquum remittimus.

narch. Eccl. §. 32. Quæ verò Robertus Bellarminus, Nicolaus San- 18. c. 19. 22. derus, Gregorius de Valentia, Franciscus Suarez, Martinus Beca- 25. Val. T. 4. d. 11. q. 2. p. 2 nus, Adam Tannerus & commentatores hīc excipiunt, vix digna Su. ad 3. Th. sunt relatu. quasi Anti-Christus sit eruditurus, nullum esse verum T. 2. d. 54. s. Deum præter idolum θεού h. c. semetipsum, vel demonem, 4. & 5. B. cum quo pactum sit initurus, atque ut Gasparis Scipio uta- opusc. de Antichr. re- mur,

mur, quod omnes imagines veri Dei, omniaq; idola sit abolitus, form.e.8. § 3
 seipsum autem in templo Ierosolymitano à se edificato collocatu- Tā.Th.Sch.
 rūs, sacrificiis, auro, argento & margaritis colise & propitiari jus- T.3.d.1. § 4
 surus, & si quæ alia nugamenta passivitus inveniuntur. Ea Syat.de An-
 pridem ab aliis, potissimum à D.D. Martini, B.Gerhardo, necichrist. c. 5.
 non è Calvinianis Mattheo Sutlivio, Povelio, sunt occupata. par-p.49.& 77.
 tim etiam ex paraphrasi nostra & antedictis locis confutari Colleg. IV.
 possunt. Solemne etenim est modernis Scholasticis, ut cum neg. super Aug.
 Ebreæ neg. Greca intelligant : testimonia tamen Scripturarum ad & XIX.
 suas hypotheses restringi postulent. uti de sociennis suis conque- Sut.l.5 deP.
 ritur Alfonsus Mendoza. Franciscum Junium ad Antiochum, R. c.33. M.
 omnia torquentem solidè confutarunt C. Graferus & Brigth- quæst.scho-
 minnus. qui tamen non minus contortè ad Imperium Roma- laft. q.1,
 num præcis sumtum illa retulit. Hinc contemcio Deorum ipsi
 est nova Imperatorum constitutio, iis Magistratibus in ordinem
 redactis, peaces quos voluerant prisci Patres summam esse po-
 testatem. consilibus nempè, tribunis, spretis etiam omnibus
 ubi cunque gentium Magistratibus. Desiderium mulierum activè
 acceptum pro eo, quod desiderant mulieres, ipsi est successio li-
 berorum naturalis in Imperio, de qua Romani patrum solici-
 erant. Denique Deus summi roboris in sede sua cultus fuisse illi
 creditur, cum Pompejus captâ urbe templum ingrederetur, & ta-
 men sacra sarta manerent intactaque. etiam postquam Judæa
 in provinciæ formam redacta fuerat, & præsides urbem gubern-
 narent. Judei tamen religionis suæ libertate fruerentur. eundem
 auro, argento & lapide pretioso cultum esse fingit, quando impe-
 rante Augusto templum Hierosolymitanum constructum fuit, &
 hoc munitionibus fortitudinum cum deo alieno, h.e. impensis &
 industria inferioris cuiusdam Magistratus, Herodis, hominis alieni-
 genæ. quæ operosâ confutatione non indigere cordati vident,
 ita ut ea recensuisse sit confutasse.

§. 33. Atque hactenus de Dominio Antichristi Magni.
 Ecclesiastici. sequitur fatum ejus ac fortuna: v.XL. זק. וּבְעֵת
 Et circa finem temporis præstituti, labascente jani Imperio Roma-
 no: מֶלֶךְ חַנְגָּב יְהוֹנָח עַמּוֹ arietabit cum illo Rex Austri. Ita
 B. Lutherus. Belgæ, Amama, Deodatus, de Valera, Galli & Angli.
 Theo.

Theodoretus ad allegorias delabitur. B. Lutherus mysticè pleraque omnia interpretatur. Verum si litteræ in hærendum esset, alia querenda foret applicatio, ducibus Grafero & Brigth-

G. Ex. 6. p. manno. Constat נָגֵב & דְּרוֹן Austri nomine Meridionalis.

Theatro terræ sanctæ Amstelodami excusa testatur. Hinc Danieli supra Rex Austri Ægyptiacus, Rex Aquilonis Syriacus vocabatur. Iachades per utrumque Regem תְּחִרְמָה Turcam intelligit, hic ipsi invassisse עַל רָאשׁ אֻמָּתָּה אֲדֹם caput Nationis Romane creditur, b.e. Constantinum M. qui ne fando quicquam de Turcorum nomine, suo seculo inaudiverat, tacitum abest, ut cum larvi pugnam iniisse credendum sit. Dicendum itaque fatalē hanc periodum Antichristianismo imminuisse ratione subjecti, quod Romanum diximus Imperium, à Saracenis, qui milvorum rapacitatem similes omnes pari sorte bellatores, quibus vita semper in fuga, & quorum vires Romani prima fronte adeò horrecebant,

1.14. rerum gest. ut nec amicos sibi nec hostes optarent. auctore Ammiano Marcellino. quamvis decursu temporis, modò intersubditos, modò inter federatos adsciti fuerint. Hi ratione Judææ ex locis Australibus adventantes, duce Muhammede, ejusve posteris jugum, Romani Imperij excusserunt, eiq; spatio XXX annorum aliquamplurimas provincias eripuerunt, quas magno numero recensit. Rodericus Ximenez, Episcopus Toletanus & Georgius Elmarabum c. 12. cinus Arabs, quem Latio transcriptis Thomas Erpenius, potissimum Ægyptum in Africa, Syriam ac Ciliciam in Asia. Hi fuere mures Heraclio Imperatori per somnium visi, quasi terranascentes atq; extrema vestium ejus arrodentes. brevi enim post, Theodorus Cæs. Imp. frater una cum numero exercitu Romanorum à rebellibus, Saracenis, insignem passus stragem, solis fugitivis exceptis occubuit.

§ 34. Sed & jam tum Soricis ad instar mysterium iniquitatis se proderat. Elapſa erant tria priora à nato Christo tuncula, quæ Martyribus nobilitata fuerant. usque ad tempora Constantini M. Decurſa erant tria sequentia, quæ Papis gaudebant sat probis. usque ad Gregorium Magnum. Ex eo tempore

Pon-

Pontifices Romani à pietate veterū degeneraverē, fatente Bellarmi. B. Chrono-
nō. Gregorius Papa supparasitus fuerat Phocæ paricidæ. Boni. log. p. 93. G.
facius III. titulum capitis Ecclesiæ Universalis sibi arrogaverat, id l. II. ep. 36.
quod ejus prædecessores in patriarcha Constantinopolitano, sub & 48.
nota præcursoris Antichristi, damnaverant. Reliqui successo-
rum, apostatici magis quām Apostolici, apotacticī, flagitious, Anti-
christiani, à Cæsare Baronio, Gilberto Genebrardo & Scriptoribus B. Annalib.
de vītis Pontificum salutantur, quibus fidem meritò accommo-
damus. Hinc superstitione & ἀντονομία vires subinde hause-
runt, usquedum ad ἀκριβὲ perventum sub auspiciis Gregor I
VII. Hildebrandi, qui non contentus suprematu in Ecclesiasti-
cis, Reges, Imperatores sibi suæque sedi subjugavit. cuius vesti-
gia fideliter legerunt quotquot fuere successorum. quamvis
alius aliō subinde fuerit nequior, exemplō Bonifacij LIX. vi-
denda omnino Historia Papatus du plessis Moray. p. 250. seqq.

§. 35. Succedit: וַיֵּשֶׁת עָרָיו מֶלֶךְ הַצְפֹּן: Et irruet in 118, seqq.
eum ceu turbo Rex Aquilonis. ita Galli: comme une tempeste: Ita-
lica: a grisa diturbo. Εμφατικωτέρως, B. Lutherus, streuben.
Belgæ: sal thegen hem aenstormen. Amama: op hem aenlo-
pen, ofte, sal hem als een stoormwindt overcomen:
ברְכָב וּבְפִרְשִׁים וּבְאֲנִיּוֹת רַבּוֹת וּבָא בְּאָרְצֹת וּשְׂطָף וּעֶבֶר:
cum curribus, equitibus ac navibus multis. ubi in terras penetra-
rit, eas inundabit. Belgæ: ende hy false overstroomen. Amama:
overswemmen, als met een water-vloedt weckspoelen. ac liberè va-
gabitur. Si per Regem Aquilonis Turcum hic intellexerimus
cum Brigthmanno, à veritate historica nihil aberrabimus.
Cum enim Daniel visionem hanc prope flumen חַרְקָה ha-
buerit, quod Orientem versus trans Babylonem præterfluens, ra-
pidissimo cursu Euphrati tandem junctum in sinum Persicum
se exonerat; Et verò Italia terræ Babylonicae ad occasum, Turco-
mannia ad Septentrionem sitæ sint: Pontificem Romanum per
Regem Aquilonis commodè & salvâ veritate Geographicâ intel-
ligi posse, valdè dubitamus. Sed Turcæ circiter A.C. 1300. à Se-
ptentrione ac plaga Scythica impetum in regna & ditiones Aga-
renorum, Regis cornupetæ facientes, curribus falcatis, equita-
tu lectissimo, triremibus ac classe naval i viaticati, non tantum

D ple-

pleraque omnia, à Saracenis pridem occupata, etiam Orientem,
qui Calluphis cesserat, Ottomannice familiæ subjugarunt: Sed &
Græciam, delecto Bithynia regno circiter A. 1350. occuparunt,
cui adjunctum Byzantium seu Constantinopolitanum. An. 1453.
Trapezuntinum. 1464.

§. 36. Nec male in Turcam quadrant, quæ sequuntur.
v. XLI. וְבֵיתָם בַּאֲרִצָּה הַכְּפִי וְרַבּוֹתָן יְפַשְׁלִוּ. Et irruet in
terram amœnam, Judæam, multaq; corruent. hic stat pro
neutro, quod Ebræi destituuntur, ut frustra sint, qui Ec-
clesias vel terras subintelligunt: וְאֶתְהָ יְמַלְּטו מִירּוֹ אֶרְזָם וּמוֹאָב וְרִאשִׁית בְּנֵי עַמּוֹן Attamen Edom, Moab
& Principes Ammonitarum manum ejus subterfugient. Ita enim
Selim I. A. 1514. Judæam incolis viduavit, Hierosolymam to-
tamque Palæstinam expugnavit. Arabiam verò, quod nomine
Regiones illi adjacentes, Edom, Moab & Ammon Judæis hodie-
que veniunt, nec ille nec posteri ejus penitus debellarunt, ut ut
existis oris primitus ad volarint. v. XLII. וְיִשְׁלַח יְדוֹ בְּאֶרְצֹתָם מִירּוֹ
וְיִשְׁלַח יְדוֹ בְּאֶרְצֹתָם מִירּוֹ לְפִלְיטָה: Et manum immittet
victoriosam multis terris neq; Ægyptus illa est evasura. v. XLIII.
וְמִשְׁלַח בְּמִכְפֵּלָה וְהַכְּסָפָה וּבְכָל חַמְרוֹת מִצְרִים

v. Joseph. וְלִבְיָבָס וְפִשְׁוּם בְּמִצְעָדִין: dominabitur enim thesauris Æ-
gypti, auro, argento & pretiosis zeumlios, Libya quoq; & Æthio-
piæ in progressu suo, nempe comite fortunâ. Idem Selim A. 1515.
I. I. C. 7. non Misyrem מִצְרִים modò cum Alexandria ceterisque vici-
nis urbibus in potestatem redegit, verum etiam dissipata longius
meosq; oppida cum universis Ægypti regionibus subjugavit, captò
meosq; Sultano Misirensi, cuius ut & Mammeluckorum, i. e. mancipio-
tæ Aiyu- rum thesauros avidè corrasit, opes penè infinitas. t. clste Joha-
n. Leunclavio. Lybia Græcis & Judæis Africa audit, quatenus à Se-
lī. Mu- ptentrione Europam respicit, marique mediterraneo alluitur.,
sulmannæ non dissidente Grafero. Illam verò maximam partem Turcus
Turcor. I. 7. expugnavit, ut & Æthiopas, qui ab Austro Ægypti ad mare inco-
G. p. 388. lunt, alias Abyssini, qui ab ortu sinu Arabico & Oceano claudun-
tur, à Prestre Jean reguntur.

§. 37.

וְשָׁמֹות יְבָתַלְהוּ מִפְּרוֹח וּמִצְפּוֹן .
§. 37. v. XLIV. וְצָאֵת בְּחִמְתָה גְּדוֹלָה לְהַשְׁמִיד וּלְתַחֲרִים רְבִים
Et quamvis nuncij eum cōturbaturi sint ab ortu & septentrione : egredietur
tamen magno cum furore ad perdendum & internecioni devoven-
dum quamplurimos. Rumorem hunc Thomas Brigthmannus
vult esse famam de conversione Iudeorum ad Christianam fidem.
quod merum somnium est. cum in contextu eā de re nec vola
extet, nec vestigium, ut supra aliquot thesibus evicimus. Gra-
ferus hic πέπειραν agnoscit historicum , & Daniēlem potio-
rem rerū quām temporis habuisse rationē largitur. Ita v. perterre-
factum novimus Turcorum Imperium A. 1403. à Timuri Chaān, Exerc. 9. p.
qui vulgò, sed malè, Tamerlanus vocatur , cuius res gestæ à Ja. 407.
cobo Golio Professore Arabe Leidensi editæ, & ab Abmede filio
Arabsiae conscriptæ , nec non à Leunclavio recensitæ abundè il-
lud confirmant. tanto enim cum furore terras Turcorum im-
*petuit, ut pleraque pars hominum famā adventus sui perterri-
ta aufugeret, & in Europam migraret. Is verò devictum Re-
gem Bajazetem caveæ ferreæ inclusum quasi in theatro con-
spiciendum exposuit spectatoribus; Reges Asie à Gilderune
pridem sedibus avitis ejectos in pristinum statum restituit, ac
regiones Osmanidarum inter Tartaros distribuit, Imperio po-
titus Annos XL. Et hoc, quemadmodum & à Persis, auctore histor. Per-
Petro Teixerā, ab Ortū perpessi fuere. à Moscovitis verò Hungaria Hispa-
nis ac Polonis à Septentrione. quod illorum produnt monumen-
ta. Nihilominus Turcæ, recuperatis ab Ottomannica familia pa-
triis regionibus, non tam majori apparatu quām successu bel-
lico arma gesserunt. usque dum Constantinopolis A. 1453. inter
Pontum Euxinum & mare Āgeum sita ab iis fuit expugnata,
quā devictā tota Europa contremuit. quo de historici utramque
*implent paginam.**

וְיַטְע אֶתְלֵי אַפְרָנוּ בָנָי יְמִים
§. 38. v. XLV. לְהַר צָבֵי קָרְשׁ וּבָנָי עַזְרָלוֹ:
Itaq tentoria palatiū sui eriget inter maria ad montem sanctum &
inclutum. sed postquam venerit ad terminum divinitus sibi præsti-
tum, auxilium eum deficiet. אַפְרָנוּ nugatoriè à Thoma Brigth-

D 2 man-

פָּרְנָס **Manno ex רַיִן אֲפָרָן** & i compositur. quasi *ira judicij sui*. Pla-
cer R. D. Kimchi, cui אֲפָרָן vel אַפָּרָן idem est quod
הַאֲרָמֹן אֲפָרָן idem est quod אֲרָמֹן & אֲפָרָן
Regia seu palatum ejus. Jonathan Chaldaeus codem utitur *Jer. XLIII. 10.* אֲפָרָנִית loco
tabernaculi sui, vel i throni Regalis. adeò ut frustra de loco Ap-
padano nonnulli Interpretum somniarint, quos perstringit
Miscell. sac. Nicolaus Fullerus. Occasionem erroris dedisse reor Sy-
1. 5. c. 18. שְׁשֶׁנְיָאָרָם חָווֹ אָרָם נָהָרִי וְאָרָם צָוָה
שְׁשֶׁנְיָאָרָם חָווֹ אָרָם נָהָרִי וְאָרָם צָוָה
ad Ge. 20. 25 cūdū R Salomonē, cui פָּרָן idem est quod אֲפָרָן par, jugū, copula.
Erexit v. Imperator Turcic⁹ palatum suū inter maria, ut vulgo ad-
ditur, duo, Constantinopoli ad montem sanctum, Ecclesiam, quæ
Christo ibidem colligebatur. Esa. LII. 7. Rom. X. 15. Nah. I. ult.
Hæc eò magis mihi placent, quod videam Theologis amissita-
tis eandem conjecturam artissime in Paraphrasi Bibliorum novi-
ter apparata auspiciis Serenissimi Saxonie Ducis ac Dn. Dni ER-
NESTI, Herois incomparabilis, Domini nostri clementissimi.
quō tanquam Palladiō nos tuemur. Atque hic meta Antichri-
sto Orientali præfigitur, quæ supra Occidentali. v. XXXVI. præ-
dicta quoque Ezech. XXXIX. & XXXIX. Apoc. XX. 9. sub no-
mine Gog & Magog, h. e. Nomadum seu scenitarum, eò quod
Gesa. disp. Turcæ sunt originitus Scytha. hinc aliqua ante mundi interi-
de Turca. tum clades Ecclesiæ ab illis metuenda videtur.

Exercit. 6. Consule B. Ex 7. p. 35. §. 39. An verò Cunradi Graferi sententia, quâ per Regem
P. 345. Aquilonarem Pontificem Romanum intelligit, majori, aut fal-
tem pari, se commendet probabilitate, penes alios esto judi-
cium. Summa huic redit: *Expeditiones in terram sanctam, Pale-
stinam, superioribus seculis Paparum instinctu susceptas, à com-
mate 40 intelligit, quæ infinitis expensis constiterunt. quan-*
doquidem Pontifices ad tyrannidis suæ amplificationem iis
sunt abusi. quicquid sit de intentione optimorum Heroum,
qui Orientem sanguine suo largiter profuso purpurarunt. Sanè
ab exercitu illo memorabili peragrata fuit Asia minor, Syria;
Antiochia & Hierosolyma captæ. sed jam eidem derelictæ. re-
gnō Hierosolymitanō vix XC. annos durante. Illis verò Oris
ex-

Exeg. B. 38, 37 m